

Przemysł i Zagłada

Topf & Söhne — Konstruktorzy pieców Auschwitz

Industry and the Holocaust

Topf & Sons — Builders of the Auschwitz Ovens

Międzynarodowa wystawa

Miejsca Pamięci Topf & Söhne — Konstruktorzy pieców Auschwitz.

Muzeum historyczne w Erfurcie, stolicy kraju związkowego Turyngia

we współpracy z Fundacją Miejsc Pamięci Buchenwald i Mittelbau-

Dora

A Travelling Exhibition

Topf & Sons Place of Remembrance —

Builders of the Auschwitz Ovens

A history museum of Erfurt, the state capital of Thuringia

in cooperation with the Buchenwald and Mittelbau-Dora

Memorials Foundation

22 marzec–31 październik 2017

22 March–31 October 2017

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu

Budynek byłej pralni naprzeciwko bloku nr 11

Auschwitz-Birkenau State Museum, Oświęcim

Former laundry barrack opposite Block 11

Godziny otwarcia Opening Hours

10–17 marzec, październik

10 am to 5 pm March, October

10–18 kwiecień–wrzesień

10 am to 6 pm April – September

Okładka Wycinek planu obozu Auschwitz-Birkenau, 18 czerwca 1943 r.

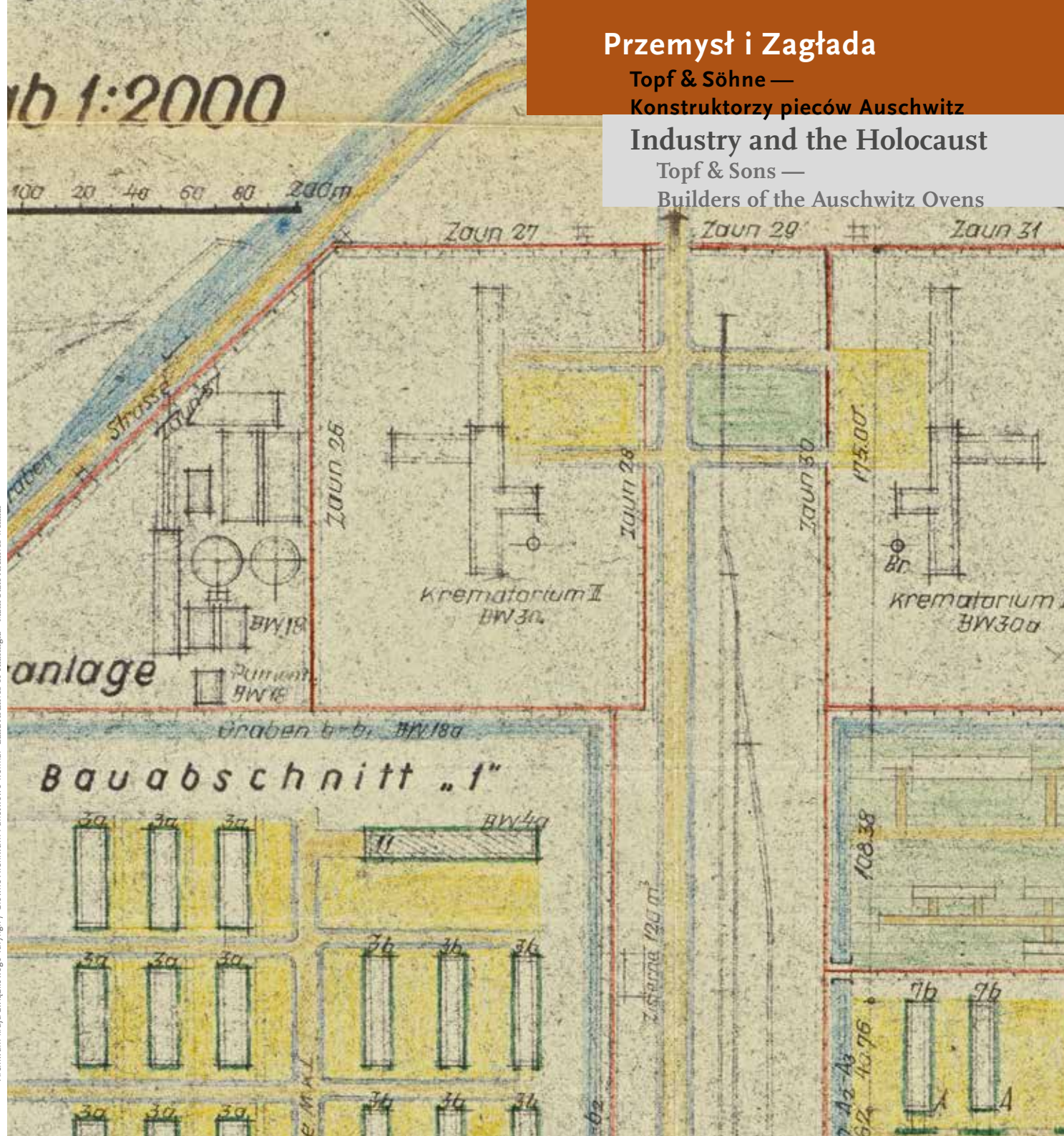
Krematoria II i III z podziemnymi komorami gazowymi są zaznaczone na górze, poniżej zbudowana w 1944 r. rampa z torami kolejowymi przez którą pociągi deportacyjne wjeżdżały do obozu.

Cover Detail of a map of the Auschwitz-Birkenau camp, 18 June 1943

The crematoria II and III with the underground gas chambers are drawn

in at the top, below them the ramp, constructed in 1944, with the rail-

way tracks on which the deportation trains came right into the camp.

Przemysł i Zagłada

Topf & Söhne —

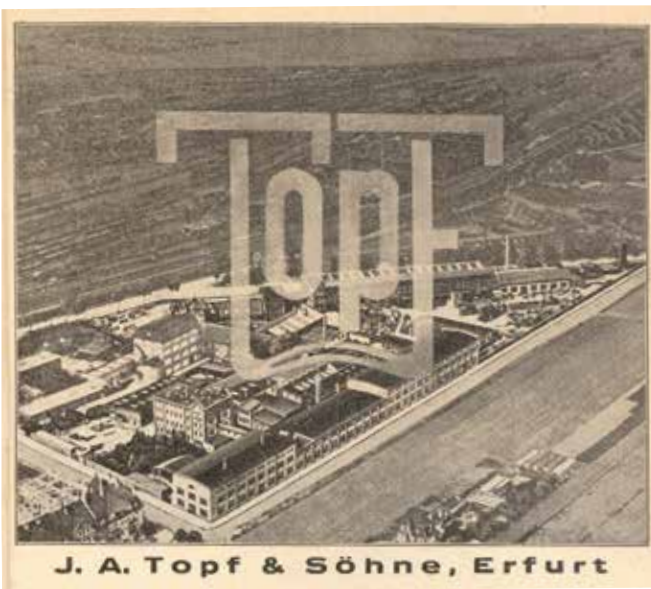
Konstruktorzy pieców Auschwitz

Industry and the Holocaust

Topf & Sons —

Builders of the Auschwitz Ovens

Zbiory Miejsca Pamięci Topf & Söhne Collection of the Topf & Sons Place of Remembrance

Reklama z logo nad zdjęciem lotniczym terenu firmy, 1935 r.
Advertisement with logo over aerial view of the company grounds, 1935

J. A. Topf & Söhne, Erfurt — niemieckie przedsiębiorstwo

Unicestwiając miliony istnień ludzkich w Auschwitz i innych niemieckich obozach koncentracyjnych i obozach zagłady, mordercy zaczęli borykać się z problemami natury technicznej. Zabijanie i usuwanie zwłok miało odbywać się bez przerwy, tanio i oszczędnie pod względem zużycia paliwa i pozostawiać jak najmniej śladów. Aby sprostać tym wymaganiom, SS było zdane na cywilnych ekspertów, którzy nie mieli żadnych skrupułów związanych z wykonywaniem zadań zajmujących się praktycznymi aspektami zagłady i opracowaniem odpowiednich rozwiązań. Erfurcka firma J. A. Topf & Söhne odegrała tutaj decydującą rolę. Historia tej zupełnie normalnej niemieckiej firmy opowiedzianej na niniejszej wystawie rozpoczyna się pod koniec XIX wieku w Erfurcie i prowadzi aż do krematoriów Auschwitz.

J. A. Topf & Sons, Erfurt — A German Company

When millions of human beings were killed in Auschwitz and the other German concentration and extermination camps, the murderers were faced with technical problems. The killing and disposal of the corpses was to be carried out continuously and inexpensively in a manner that economized on fuel and left as little evidence behind as possible. In order to contrive such a system, the SS had to rely on civilian experts who had no scruples about thinking their way into the practical problems of extermination and developing appropriate solutions. The Erfurt company J. A. Topf & Sons played a decisive role in this process. The exhibition tells the story of this perfectly normal company. It begins in late nineteenth-century Erfurt and leads to the crematoria of Auschwitz.

Rodzinne przedsiębiorstwo

W roku 1878 erfurcki mistrz piwowarstwa Johannes Andreas Topf założył firmę zajmującą się techniką spalania. Pod kierownictwem jego synów przedsiębiorstwo stało się na początku XX wieku jednym z głównych producentów urządzeń browarniczych na świecie. W 1914 r. firma rozszerzyła działalność rozpoczynając budowę pieców spopielających dla miejskich krematoriów. Pomimo iż produkcja tych specjalistycznych pieców stanowiła tylko małą poboczną linię produkcyjną, już wkrótce przedsiębiorstwo mogło zapewnić sobie pozycję lidera na rynku produkcji pieców kremacyjnych w Niemczech. Urządzenia firmy Topf & Söhne ustalały nowe standardy kremacji zgodne z zasadami pietyzmu.

A Family Business

In 1878, the master brewer Johannes Andreas Topf of Erfurt founded a business for the construction of incineration facilities. By the early twentieth century, under the direction of his sons, Topf & Sons had developed to become one of the world's major producers of brewery equipment. In 1914, with the construction of furnaces for municipal crematoria, the company entered a new market. Although these specialized ovens represented no more than a minor sideline, Topf & Sons soon made a name for itself in Germany as a leader in the field, its products setting new standards for the practise of reverent cremation.

Bracia Ernst Wolfgang i Ludwig Topf wspólnie kierowali przedsiębiorstwem od 1933 r. do 1945 r., koniec lat 30-tych XX wieku
The brothers Ernst Wolfgang and Ludwig Topf managed the company jointly from 1933 to 1945, late 1930s

Zbiory Miejsca Pamięci Topf & Söhne Collection of the Topf & Sons Place of Remembrance

Bracia Topf

Na początku lat 30-tych XX wieku Ludwig i Ernst Wolfgang Topf dołączyli do firmy założonej przez ich dziadka. Pomimo trudności związanych ze światowym kryzysem finansowym udało im się umocnić firmę dzięki lukratywnym zleceniom budowy spichlerzy dla niemieckiej armii. Zlecenia wykonywane dla SS stanowiły mniej niż 2% obrotów firmy i tym samym przynosiły tylko niewielkie przychody. Ludwigowi Topfowi udało się w 1941 roku uniknąć służby w Wehrmachcie dzięki pomocy SS z Auschwitz. Po wojnie popełnił on samobójstwo. Ernst Wolfgang Topf wyjechał na Zachód, gdzie starał się kontynuować działalność firmy J. A. Topf & Söhne związaną z produkcją pieców spopielających i pieców spalających odpady.

The Topf Brothers

In the early 1930s, Ludwig and Ernst Wolfgang Topf took charge of the business their grandfather had founded. The company was struggling financially, but the new managers succeeded in consolidating it by obtaining lucrative orders from the German army for granaries. They made little profit on the orders from the SS, however, the latter accounting for less than two percent of the turnover. In 1941 Ludwig Topf was able to evade military service with the aid of the SS in Auschwitz. After the war he committed suicide. Ernst Wolfgang Topf settled in the west and attempted to carry on the J. A. Topf & Sons business with the construction of crematorium and waste incineration ovens.

Inżynier budowy pieców Kurt Prüfer, początek lat 1940-tych
Furnace construction engineer Kurt Prüfer, early 1940s

Archiwum kraju związkowego Turynii /
Główne Archiwum Państwowe Weimar
Land Archives of Thuringia -
Main State Archives Weimar

Inżynierowie

Bracia Topf byli uzależnieni od wieloletniego doświadczenia kierowników działów i inżynierów firmy. To oni wypracowywali specjalistyczne systemy, które były produkowane w fabrykach firmy. Zdarzały się spięcia między dyrektorami firmy a inżynierem budowy pieców, Kurtem Prüferem, który nie był zadowolony ze swojej płacy i statusu w firmie, ponieważ nie powierzono mu stanowiska kierowniczego. To właśnie on od 1939 r. był siłą napędową relacji handlowych firmy Topf & Söhne z SS. Prüfer był jednym z czterech inżynierów, którzy zostali aresztowani i skazani przez władze sowieckie w roku 1946. Zmarł w 1952 r. w gulagu.

The Engineers

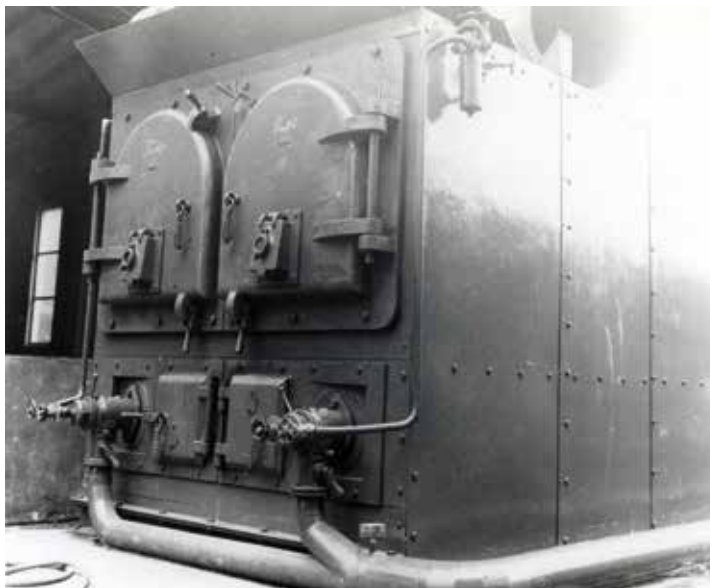
The Topf brothers were dependent on the experience gathered in the course of many years by their department heads and engineers, who developed the special systems subsequently produced in the company factories. There were tensions between the company management and the furnace construction engineer Kurt Prüfer because he was dissatisfied with his salary and his status and was not entrusted with executive responsibilities. It was he who promoted the business partnership which developed from 1939 onwards between Topf & Sons and the SS. One of the four engineers to be arrested and sentenced by the Soviet authorities in 1946, Prüfer died in a gulag in 1952.

Interesy z obozami koncentracyjnymi: świadkowie i współsprawcy
Mimo wszystkich starań ich zatuszowania, świadkowie i współsprawcy pozostawili ślady. Dowody, często nie rzucające się w oczy, znajdują się w dokumentach prezentowanych na wystawie. Kierownictwo firmy, inżynierowie i monterzy nie tylko dostarczali na zlecenie SS piece spopielające do usuwania zwłok zamordowanych, ale również doskonalili komory gazowe. Pracownicy firmy obserwowali pierwsze masowe mordy i spalanie zwłok w krematoriach, a zebrane w ten sposób doświadczenia wykorzystywali w celu optymalizacji urządzeń służących maszynierii Zagłady.

The Concentration Camp Business: Connivers and Accomplices in the Company

Despite all suppression efforts, the connivers and accomplices left traces of their deeds behind. Evidence of a sometimes quite inconspicuous kind is to be found in the documents presented here. To meet the demands of the SS, the company management, engineers and fitters supplied not only incineration ovens for the disposal of murdered human beings, but also perfected the gas chambers. In order to do so, they first had to observe the initial mass killings and burnings in the crematoria. The participating employees used the experience thus gained to optimize the extermination machinery.

Przenośny, olejowy piec dwumufłowy firmy Topf & Söhne dla obozów koncentracyjnych, 1940 r.
Transportable, oil-fired double-muffle oven manufactured by Topf & Sons for concentration camps, 1940

Rysunek więźnia znaleziony w 1947 r.
Drawing by an inmate, found in 1947

Świadczenia z fabryk śmierci

Więźniowie będący świadkami masowych zbrodni starali się pozostawiać świadectwa jeszcze przed wyzwoleniem Auschwitz. Raporty pisane przez członków Sonderkommando, zmuszanych do pracy w krematoriach, dokumentują przebieg masowych mordów i likwidacji ciał, których bezpośrednio doświadczyli. To dowody zbrodni. Jednocześnie potwierdzają znaczenie jakie firma Topf & Söhne odegrała w doskonaleniu przemysłowych technologii Zagłady.

Testimonies from the Death Factories

Even before the liberation of Auschwitz, concentration camp inmates who witnessed the mass murder endeavoured to leave behind testimony to the crimes. The reports written by members of the Sonderkommando (special detachment) forced to perform labour in the crematoria serve to document the mass murder and corpse disposal procedures from personal experience and recall the crimes carried out against the victims first-hand. At the same time, they confirm the significance of the role played by Topf & Sons in the perfection of the industrially operated extermination system.

Pieczętka firmy Topf & Söhne na projekcie otworu doprowadzającego zimne powietrze do pieca spopielającego w obozie macierzystym Auschwitz, 24 grudnia 1941 r.
Topf & Sons stamp on the design of an opening for cold-air intake in one of the incineration ovens in the Auschwitz main camp, 24 December 1941

Archiwum kraju związkowego Turyngii /
Główne Archiwum Państwowe Weimar
Land Archives of Thuringia ·
Main State Archives Weimar

Topf & Söhne jako partner SS: inicjatywy i korzyści

Zagłada ludzi nie była w czasach narodowych socjalistów zdarzeniem tymczasowym. Była ewidentnie przedsięwzięciem planowanym długofalowo i przybierającym z czasem coraz większe rozmiary, z czego zdawano sobie sprawę w firmie Topf & Söhne. Inżynierowie firmy z własnej inicjatywy projektowali jeszcze bardziej wydajne instalacje mogące spalać coraz więcej ludzkich zwłok, przerastając swoimi projektami oczekiwania SS. Korzyści jakie z tej współpracy wynosili były skromne i dotyczyły tylko pojedynczych osób.

Topf & Sons as Partners of the SS: Initiatives and Advantages

Under National Socialism, the extermination of human beings was not a mere passing occurrence. It was an undertaking quite apparently designed for permanency and expansion, as was recognized by Topf & Sons. On their own initiative, the company engineers invented more efficient facilities for the disposal of more and more human beings. With their construction designs, they hastened to remain ahead of the demands made by the SS. The advantages they gained for their efforts were modest and limited to only some of those involved.

Po wojnie: zabezpieczenie śladów — pamięć — negacja

Aby zatrzeć ślady zbrodni, w styczniu 1945 roku SS wysadziło w powietrze krematoria Auschwitz-Birkenau. Pozostałe ruiny jednak mimo wszystko świadczyły o masowym mordzie. Pozostałości po krematoriach stały się już wkrótce symbolicznymi kamieniami pamiątkowymi. Kierownictwo firmy Topf & Söhne, jak i zaangażowani współpracownicy odrzucali własną winę i współodpowiedzialność za zbrodnię. SS było przedstawiane jako wyłączni winowajcy. Następcy zakładu za czasów NRD próbowali rzucić całą odpowiedzialność na kapitalistycznych właścicieli firmy.

After the War: Preservation of Evidence – Commemoration – Denial

In order to cover the traces of their crimes, the SS dynamited the Auschwitz-Birkenau crematoria in January 1945. Yet the ruins remained, testifying to the mass murder. The remains of the crematoria soon served symbolically as grave markers and commemorative stones. The Topf & Sons company management as well as the in-

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau · Auschwitz-Birkenau State Museum

volved employees denied all charges of guilt and responsibility for the crimes. The SS were depicted as the sole bearer of guilt. In the successor firm of the German Democratic Republic, the attempt was made to lay all blame on the capitalist (former) company owners.

Ichhak Rabin, izraelski minister obrony i były premier, składa hołd ofiarom w krematorium w Miejscu Pamięci Dachau, wrzesień 1987 r.
Jitzchak Rabin, Israeli minister of defence and former prime minister, commemorating the victims in the crematorium at the Dachau Memorial Site, September 1987

STR News/Reuters

Wystawa

Badania przeprowadzone przy przygotowaniu wystawy bazują na dokumentacji pochodzącej z archiwów firmy Topf & Söhne i Centralnego Zarządu Budowlanego SS Auschwitz oraz protokołach przesłuchań z Moskwy. Archiwa te są publicznie dostępne dopiero od 2004 r. Wcześniej duża część akt znajdowała się w posiadaniu Jean-Claude Pressaca, który jako pierwszy zajmował się badaniem projektów konstrukcji krematoriów. Sam nigdy nie negował Holocaustu, jednak doszedł do wniosku, że masowy mord nie tylko był możliwy z technicznego punktu widzenia, ale i faktycznie miał miejsce w Auschwitz. Na wystawie prezentowane i analizowane są dokumenty z Auschwitz i z Moskwy oraz wewnętrzna korespondencja firmy z archiwów Topfa.

The Exhibition

Along with the files of SS Central Construction Management and interrogation transcripts from Moscow, the Topf & Sons corporate archives provided the basis for the research undertaken in preparation for the exhibition. These archives only became accessible to the public again in 2004. Before that, large proportions of the files had been acquired by Jean-Claude Pressac, who was the first to concern himself with the designs for the construction of the crematoria. A former Holocaust denier, he came to the conclusion that mass murder was not only technically possible in the crematoria of Auschwitz, but had actually taken place there. The exhibition presents and carefully interprets documents from Auschwitz and Moscow and internal company documents from the Topf archives.

Związane z wystawą

Zaproszenie do dialogu ponad granicami narodowymi i kulturowymi:

- Co oznacza dla Państwa Holocaust?
- Jak oceniają Państwo postępowanie firmy Topf & Söhne?
- Jakie wnioski musimy wyciągnąć dla wspólnej przyszłości?

Zachęcamy do wzięcia udziału w dialogu.

Prosimy o przesłanie Państwa refleksji na adres webdialog.topfundsoehne@erfurt.de.

Językiem dialogu jest angielski.

In connection with the exhibition:

Invitation to a dialogue across national and cultural boundaries:

- What does the Holocaust mean to you?
- How do you see the actions of Topf & Sons?
- In consequence, what steps must we take for a common future?

Participate in the dialogue.

Send us your contribution at webdialog.topfundsoehne@erfurt.de.

The dialogue language is English.

Pozbawiona wszelkich zastrzeżeń współpraca firmy Topf & Söhne z SS, która przedstawiona jest na wystawie, irytuje w sposób szczególny. Ani właściciele firmy ani zaangażowani współpracownicy nie ucieleśniają obrazu fanatycznych nazistów ani radykalnych antysemitów. Nie byli tylko „trybikami w maszynie” ani „sprawcami zza biurka”. Nie działali na rozkaz ani pod naciskiem i wiedzieli dokładnie, czemu służyły zaprojektowane przez nich technologie. Relacje biznesowe z SS można było zerwać lub ograniczyć bez poważnych konsekwencji.

Kilka prostych argumentów najwyraźniej wystarczyło, aby zmotywować firmę do współpracy: masowy mord i przemysłowa zagłada życia ludzkiego były wolą państwa, konkretne osoby w przedsiębiorstwie skoncentrowane były przede wszystkim na osiąganiu zysków finansowych, a wyzwania techniczne pobudzały ambicje inżynierów. Porzucenie poczucia człowieczeństwa w stosunku do tych, których naziści odsunęli poza margines i których chcieli unicestwić, przekształciło się we współsprawstwo w masowych zbrodniach.

Topf & Sons' unreserved cooperation with the SS – which becomes clearly evident in the exhibition – is especially disturbing, because neither the company owners nor the participating employees correspond to the image of the fanatical National Socialist or the radical anti-Semite. They were neither just “cogs in the wheel” nor mere “desk murderers”. What is more, they did not act on command or under force, and they knew the precise purpose of the technology they were developing. They could have discontinued or limited their business relations with the SS without serious consequences.

A few simple facts evidently sufficed to motivate cooperation: that mass murder and the industrial destruction of human life were the will of the state, that certain individuals in the company stood to make a profit, and that the related technical challenges spurred the engineers' ambitions. The abandonment of a sense of humanity towards those whom the National Socialists wanted to ostracize and annihilate became manifest as complicity in mass crimes.

Miejsce Pamięci Topf & Söhne

The Topf & Sons Place of Remembrance

Miejsce Pamięci dla przyszłości W 2007 r. po długoletniej kontrowersyjnej debacie w mieście Erfurt, rada miasta jednogłośnie podjęła decyzję o powołaniu do życia *Miejsca Pamięci Topf & Söhne – Konstruktorzy pieców Auschwitz* na dawnym terenie firmy. Znaczący wpływ na decyzję miało zaangażowanie wielu obywateli jak i Fundacji Miejsc Pamięci Buchenwald i Mittelbau-Dora. *Miejsce Pamięci Topf & Söhne* oferuje poza starannie zbadanymi i opracowanymi informacjami również przestrzeń do refleksji poświęconej aktualnym kwestiom społecznym, w szczególności związanym z etyką biznesu, łamaniem praw człowieka, antysemityzmem i ekstremizmami pravicowymi. Dzięki aktywnej formie upamiętnienia, naukowym publikacjom, innowacyjnej wystawie oraz rzetelnym debatom w programie wydarzeń Miejsce Pamięci wnosi istotny wkład w formowanie świadomego przeszłości i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

A Place of Remembrance for the Future In 2007, following many years of controversial debate in the city of Erfurt, the municipal council unanimously resolved to establish the *Topf & Sons – Builders of the Auschwitz Ovens Place of Remembrance* on the former company grounds. The dedication of many citizens as well as the Buchenwald and Mittelbau-Dora Memorials Foundation had contributed decisively to the decision. Against the background of well-researched and documented historical events, the *Place of Remembrance* offers a venue for reflection on current issues facing society, especially in connection with business and ethics, human rights violations, anti-Semitism and right-wing extremism. With its vibrant forms of remembrance, its research publications, innovative exhibitions and educational offers, and the sensitive and well-founded debates in its extensive programme of events and activities, it is an indispensable catalyst for a historically informed and alert civil society.

Kastner Pichler Architekten Köln

Impressum

Wydawca published by
Landeshauptstadt Erfurt
Stadtverwaltung

Erinnerungsort Topf & Söhne –
Die Ofenbauer von Auschwitz
Sorbenweg 7 · 99099 Erfurt
Ein Geschichtsmuseum
der Landeshauptstadt Erfurt
+49 (0)361 655-1681
topfundsoehne@erfurt.de
Printed in Germany